

Premise pentru un ritm al limbajului

Prezent în toate manifestările artei, ritmul se instituie prin unități naturale distincte, funcție de materia prin care opera de artă se construiește. Și cu toate că faptele de artă se supun unei cauzalități finale, cauza materială a acestora condiționează, la nivel ontologic, prin datul material, maniera în care se construiește ritmul și, respectiv, la nivel gnoseologic, interpretări susținute de aplicarea adecvată a metodei reliefare a acestuia. „În muzică, arată Pius Servien, stările sonore se organizează în funcție de factori pur sonori. Geniul, atunci când „sufală unde vrea el”, nu întâlnește nicio constrângere care să-l împiedice să aranjeze sunetele după cum suflă el”. Limbajul se prezintă însă ca o structură deja organizată: geniul lingvistic „și organizează mozaicurile din mici pietricele care opun rezistență și au exigențele lor” (1, p. 132). Aceste exigențe țin de trăsături definitorii ale limbii: *structura biplană* a materiei lingvistice care este organizată în sens și formă (cel puțin ar trebui să presupunem că ambele elemente pot da naștere la ritmuri); *dubla articulare a limbajului*; *caracterul de sistem de sisteme* al limbii și relațiile de ierarhie dintre sisteme și unități, care se condiționează reciproc impunând anumite structuri la toate nivelurile limbii și oferind libertăți în limitele tiparelor stabilite istoric.

În muzică și limbaj, care constituie împreună domeniul sunetelor, unitatea naturală este sunetul. Definițiile sunetului în muzică (în mod obiectiv și în sens larg, orice vibrație mecanică în măsură să producă o senzație auditivă, iar în mod subiectiv, efectul vibrației, senzația însăși) și în lingvistică (element al vorbirii rezultat din modificarea curentului de aer expirat prin articulație) pun în relief trăsături distincte ale acestuia, astfel încât cel puțin cititorul nevizat este în drept să considere că are de a face cu unități diferite. Analiza fizică a sunetului din cele două domenii pune însă în evidență similaritatea lor: sunetele, atât cel muzical, cât și cel lingvistic se caracterizează prin *durată fizică* (durata vibrației), *intensitate fizică* (sau amplitudine, energia vibrației), *înălțime fizică* (mișcarea periodică, frecvența sau tonul), *timbru fizic* (sau culoare, variații ale mișcărilor periodice). Teoretic, celor patru caracteristici fizice ale sunetelor ar trebui să le corespundă patru tipuri de ritmuri, care s-ar construi și ar putea fi analizate după componenta ritmică de intensitate, durată, timbru și de înălțime. Însă în domeniul limbajului, unde structurile sunt biplane, concentrând în sine semnificații și semnificații, intervine un element coercitiv dictat, în esență, de finalitatea limbajului (=transmiterea de semnificații). Elementul coercitiv impune

drept precondiție de creare a ritmului posibilitatea de diferențiere lexicală prin trăsătura respectivă: ritmul se construiește în limbaj prin elemente care au funcție diferențiatoare. În realitatea limbilor cunoscute aceste caracteristici sunt intensitatea și durata (= cantitatea vocalică, în limbile în care durata s-a mai păstrat ca funcție diferențiatoare). Durata (înțelegând ca durată a oricărui sunet, nu ca și cantitate vocalică, deci fără funcție de diferențiere) și înălțimea sunt, în opinia lui Pius Servien, elemente instabile (ibidem, p. 237). Am putea adăuga la argumentul instabilității și dificultatea „măsurării” acestora. Și cu toate că dezvoltarea tehnologiilor informaționale face posibilă înregistrarea lor, durata și înălțimea rămân caracteristici marcate de subiectivism și pot varia în funcție de stare emoțională, structură psihică etc.

Prin urmare, la nivelul sunetului (făcând, metodologic, abstracție de sens), am putea identifica ritmuri bazate pe cantitatea vocalică (acolo unde aceasta s-a păstrat) și pe accent (intensitate) – care în tradiția tratatelor de versificație sunt desemnate drept elemente ale fonologiei lexicale.

Pe lângă intensitate, trăsătură intrinsecă a sunetelor, intervine o componentă suplimentară – componenta aritmetică, care rezultă din dispunerea lineară a sunetelor și de percepția de durată a versului. O altă restricție în realizarea ritmului lingvistic din această perspectivă este cauzată de natura diferită a sunetelor. Instituindu-se din trăsături pertinente distincte în virtutea funcției de diferențiere și construcție pe care o au, fonemele unei limbi se deosebesc și prin posibilitatea de prelungire a duratei lor de rostire. Rostirea consoanelor presupune mișcarea articulatorie de deschidere (declanșare) și închidere, închiderea implicând și limitarea (sau fixarea) duratei. În articularea vocalelor însă există doar faza deschiderii (prin care se realizează trei serii: vocale deschise, semideschise și închise), iar durata lor poate fi prelungită. Tocmai vocalele creează impresia de durată mai lungă sau mai scurtă a versului. În acord cu tradiția prozodică în care se operează cu noțiunea de silabă însă (cu vârful de sonoritate într-o vocală), putem spune că impresia de durată a versului este dată de numărul de silabe. Astfel, arată P. Toma, „cea mai simplă numărătoare de foneme în câteva versuri succesive poate indica relația inegalitate a numărului acestora în versuri simțite ca egale” (2, p. 72). Versul eminescian *Și dacă ramuri bat în geam* este perceput egal ca durată fonologică cu versul *E ca în minte să te am*, tocmai datorită numărului

echivalent de silabe – 8, și nu numărului de foneme care se află în raportul de 21 / 16 în primul vers față de al treilea. (exemplu cu număr egal de silabe și număr egal de ictuși, dar număr inegal de sunete).

Nu întotdeauna însă versurile cu un număr echivalent de silabe vor crea impresie de durată egală. Așa cum arată P. Toma, „un vers ca *„Pasărea de noapte geme fără seamă”* pare mai lung decât *„Spre barca ce fuge pe fluviu la vale”*. Diferența dintre cele două versuri se datorează numărului diferit de ictuși (bătăi) conținut de vers. Schema metrică a primului vers este de 6 ictuși la 12 silabe [...], în timp ce al doilea vers urmează o schemă metrică de 4 ictuși la un număr identic de silabe” (ibidem, p. 73).

Prin urmare, pe un segment limitat, încadrat între două pauze, reliefația matematică a ritmului impune luarea în calcul atât a numărului de silabe, cât și a numărului de accente de intensitate.

Accentele de intensitate, modul de dispunere și numărul acestora, precum și numărul aritmetic de silabe constituie tot atâtea premise pentru reliefația ritmului în limbă.

Referințe bibliografice:

Servien, Pius, *Estetica - muzică, pictură, poezie, știință*. Cuvânt înainte de Victor Ernest Mașek, București, Editura Științifică și enciclopedică, 1975, 252 p.

Toma, Pavel, *Durata fonologică a versului românesc*. Extr. din: *Fonetica și dialectologie*, vol. 6, 1969, p. 71-76.

Materialul este parte din cercetarea *Ritm și limbaj, realizată în cadrul programului Erasmus Mundus European Mobility with Neighbouring Region in the East* la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Tocmai vocalele creează impresia de durată mai lungă sau mai scurtă a versului. În acord cu tradiția prozodică în care se operează cu noțiunea de silabă însă ..., putem spune că impresia de durată a versului este dată de numărul de silabe.

Carte nouă

**Florea Miu –
Secunda și templul**
(Autograf MJM, Craiova, 2011)

Poetul craiovean Florea Miu este un filosof (sau, ca să nu atentăm la orgoliile unor alți poeți sensibili, să zicem că e un poet care filozofează), în măsura în care își dublează inspirația cu elaborarea unor concepte în versuri: „Ființa este un loc de trecere/atât de

îngust, încât abia îți poți păstra echilibrul./Parcă ai merge pe aer/și nu ai de ce te sprijini,/de aceea privești mereu în jos/și vezi ca o apă/în care se oglindește tot cerul./Cum ai ridicat ochii,

aluneci/într-o parte sau alta a lumii/de care nu voiai să te lovești/pe pentru că lasă urme adânci/care te dor toată viața...”

**Gheorghe Suci –
Zile de peste ani** (Casa Editorială Floare Albastră, București)

Gheorghe Suci a fost un prozator ardelean (originar din Alba Iulia, s-a stins la București la mijlocul anilor '90) care a lucrat mulți ani la revista *Luceafărul*, unde publica generos tineri prozatori, de numele său fiind legate multe debuturi

din anii '70-'80. Ca romancier altoia foarte bine tehnica prozatorilor moderni americani pe filonul viguros al prozei ardelene într-un ciclu romanesc intitulat *Adio, Domnilor Țărani!* Era filolog meticulos, ținând în revista la care lucra o cronică a edițiilor și se bucura de prețuirea unor filosofi precum Constantin Noica și Alexandru Surdu. De altfel, cartea aceasta - de versuri! - este prefațată chiar de Alexandru Surdu. Pentru Gheorghe Suci, poezia a fost un *violon d'ingres*, ceea ce nu înseamnă că n-a făcut-o cu aceeași acuratețe cu care scria roman. Subintitulată *jurnal de suflet*, cartea cuprinde poeme pe cât de sensibile, pe atât de confesive: „Gândurile le-am tocit/Ca și vinul vechi, priticocit,/N-am pus preț pe existență/Mai mult crezând în esență//Unor doruri de câteva milenii vechi/Întrucât am și rămas slab de urechi/Și vioi doar când/Se mai împleticea și un gând de rând//Așa că privesc de la oarecare distanță/Toate sunerile mele se zbat în asonanță./Fără melodie - cântecele/Bolborosite - descântecele”. (D.A.D.)

CURRICULUM VITAE

Născut în **comuna Puiesti**, jud. Vaslui (fostul raion Birlad, regiunea Iași), la data de 08. 01. 1954.

1964. Familia se mută la Birlad. Studii gimnaziale și liceale în acest oraș.

1971. Îi moare tatăl (preot, absolvent al Facultății de Teologie din Cernăuți, în anul 1939), moment care declanșează preocupările pentru literatură.

1972-1974. Urmează cursurile **Școlii Postliceale de Biblioteconomie din București**.

1973. Ioanid Romanescu îl debutează cu versuri în *Convorbiri literare* nr.16 (40), din 30 august.

1974-1980. Este bibliotecar al Bibliotecii Institutului Politehnic.

1977-1981. În paralel cu activitatea de bibliotecar, urmează cursurile **Facultății de Filologie din Iași** (secția română-franceză). Redactor al revistei studentești *Dialog*.

1980, 1 decembrie. Este angajat, prin transfer de la Biblioteca Institutului Politehnic „Gh. Asachi”, la **Muzeul Literaturii Române din Iași** (inițial la casa „M. Sadoveanu”, apoi la Casa „Vasile Pogor”).

1981. Apare volumul de debut, *Mona-Monada*, poeme, editura *Junimea*

1990. Devine membru al Uniunii Scriitorilor. Inițiază reparația revistei *Dacia literară*. Director al COMPLEXULUI MUZEAL NAȚIONAL Moldova Iași.

Din toamnă, va coordona Muzeul Literaturii Române din Iași. Inițiază fondarea Societății culturale „Junimea ‘90”. Membru al **Alianței Civice** (1990-1992).

1992. Stagiul de administrație culturală în Belgia, recomandat de Andrei Pleșu - ministrul culturii.

1994. Devine membru P.E.N. Romanian Center (se retrage în 2007).

1997. Membru în Consiliul COPYRO – organ de gestiune colectivă a drepturilor de autor.

1997- 2002. Redactor al revistei “Convorbiri literare”.

2003-2004. Președinte al Uniunii Scriitorilor din România – filiala Iași.

2004 - Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova.

2006 – Realizează, în dialog cu poetul Cezar Ivănescu, săptămânal, emisiunea „Aventura cărților” la TVR Iași.

2004. Primește Ordinul „Meritul Cultural Național” al României.

2007. Redactor șef al revistei „Dacia literară”.

2008. Membru în Comitetul de coordonare APLER și vicepreședinte ARPE (Asociația Revistelor și Publicațiilor din Europa).

CĂRȚI APĂRUTE:

1981. *Mona-Monada*, poeme, Iași, editura *Junimea*;

1983. *Despre felul cum înaintez*, poeme, București, editura *Albatros*;

1985. *Să alergăm împreună*, roman, Iași, editura *Junimea*;

1986. *Fiul Omului*, poeme, Iași, editura *Cartea Românească*;

1990. *Verile după Conachi*, poeme, Iași, editura *Junimea*;

1994. *Mierla de la Casa Pogor*, poeme, antologie, Iași, editura *Euchronia*;

1995. *Dincolo de disperare*, poeme, antologie, Timișoara, editura *Helicon*;

1996. *Tanz der monaden. (Dansul monadelor)*, versuri, ediție româno-germană, traduceri de Christian W. Schenk, *Dionysos Verlag*, Germania;

1999. *Lucianograme*, poeme, Botoșani, editura *Axa*;

1999. *Poeme/ Poèmes*, ediție româno-franceză, Oradea, editura *Cogito*;

2000. *Cambei în China* (carte de turism cultural), Iași, editura *Sedcom Libris*;

2001. *Grenade și îngeri* (proze cezariene), Iași, editura *Junimea*;

2003. *Atelier de potcovit inorogi*, poeme, antologie, Iași, editura *Junimea*;

2006. *Șobolanul Bosch*, poeme antologie, Pitești, editura *Paralela 45*;

2009. *Visez Fiul*, poeme, carte bibliofilă. Iași, editura *Eis Art*;

2010. *Sciatică de Copou (tablete și enunțuri civice)*. București, editura *Niculescu*;

2012. *Deținut 001954*. Poeme. Traduceri de Dumitru M. Ion și Branko Tvetkoki. Macedonia, Skopje, ed. Makarej.

ALTE TITLURI (unele în colaborare), selectiv și cronologic:

• *Parlamentari, prefeți, primari de odinioară (V. Pogor și N. Gane)*, Iași, editura *Canova*, 1993;

• *Albumul Iași*, Editura *Cronica*, 1994;

• *Monografia cimitirului Eternitatea*, Editura *Cronica*, 1996;

• *Mihai Codreanu, Blestemat la neuitare*, versuri, Timișoara, editura *Helicon*, 1996;

• *Prin Iași de odinioară*, Editura *Cronica*, 1996;

• *Iași între legendă și istorie*, Editura *Institutului European*, 1997;

• *Ștefan Vasiliu, Darul duhovniciei*, Iași, editura *Timpul*, 1997;

• *Iași. Orașul din inimă*, editura *Polirom*, 1999;

• *Cezar Petrescu, Georgetta* (epistolar inedit), Iași, editura *Junimea*, 1999;

• *Costache Conachi, Spitalul amoriului*, (în colaborare), antologie, Iași, editura *Timpul*, 2000;

• *Al. Vasiliu-Tătăruși, Lunga și amara pribegie* (în colaborare), Iași, editura *Timpul*, 2001;

• *Iași – cetate europeană*, editura *Sedcom Libris*, 2003.

TRADUS ÎN:

Spania (Carlos Diaz), **Ungaria** (Szlafkay Attila, Ferenczes Istvan, Gaal Aron), **China** (Gao Xing), **Grecia** (Danae Papastratou), **Macedonia** (Milovan Stefanovski), **SUA** (Adam J. Sorkin, Laurențiu Constantin, Mihaela Moscaliuc și Michael Waters, Olimpia Iacob, Radu Andriescu ș.a.), **Suedia** (Ion Miloș), **Germania** (Simone și Christian W. Schenk, Helmut Berner), **Anglia** (Brenda Walker), **Franța** (Iolanda Vasiliu, Benoit Vitse, George Astaloș), **Italia** (Ștefan Damian), **Irak** (Munir Mezied), **Serbia** (Miljurko Vukadinovic), **Slovenia** (Balasz F. Attila), **Bulgaria** (Dimana Miteva), **Rusia** (Chiril Covalgi și Leo Butnaru) ș.a.

Premii naționale

“Nicolae Labiș” (1979), „Mihai Eminescu” (1983), „Nichita Stănescu” (2010); premiile Uniunii Scriitorilor din România – filiala Iași (1990, 1994, 2000), al revistelor „Ateneu” (1999), „Euphorion” (2000), „Poesis” (2002), Premiul Congresului Național de Poezie (Botoșani-Suceava-Putna, 2011), Premiul publicului la Turnirul poezilor (Efes, Turcia, 2012) ș.a.

Călătorii culturale în Franța, Belgia, Germania, China, Italia, Grecia, SUA ș.a.

ȘOBOLANUL BOSCH

Absent la Apelul de seară:
sunt condamnat la trei nopți de gardă.

ORDIN:
să nu pătrundă șobolanul Bosch!
Îl las să vină.
Îmi roade cătușele:
Cranț! Cranț! Cranț!

Dezertez.
Plutesc peste
acoperișe
orașe
imperii

Naufragiile îmi amintesc
de alte naufragii
Prizonierii,
de alți prizonieri
Cătușele,
de alte cătușe

Sunt readus în grațioasa celulă.
ORDIN:
Să nu pătrundă
șobolanul Bosch!

Cranț! Cranț! Cranț!

ÎN CĂUTAREA PROPRIEI ÎNFĂȚIȘĂRI

Pe unde am trecut, am lăsat amintire
umbra însângerată:
în brațele fetelor blonde de pe Rin,
în brațele fetelor brune de la Dunăre
Printre orbii tineri
eu însumi orb tânăr,
cu trupul sfâșiat de sârme ghimpate
mă târăsc pe burtă
în căutarea propriei înfățișări
în căutarea
fraților pe care i-am pierdut
într-un câmp minat

RICORIS

Răsuflarea Divinei e un nor îndepărtat și rece
prevestitor de ploii cu grindină –
noaptea-i femeie de stradă, eu:
animal însingurat cu gândul
la ultima zi a lumii

Sunt mulțumit cu tăcerea lucrurilor
premeditând colosale explozii?
retorică retorică retorică –

conviețuiesc cu șobolanul Bosch
viața mea de acum e proiecția unui film mut

(nesfârșită incertă iluzorie peliculă
peste care lunecă ambarcațiunile
pregătite pentru o nouă Cruciadă)

Trupul înnoptează pe masa de operație
celulă cu celulă gratie cu gratie
și nu întâmplător
mă gândesc la prietenul din Sibiu,
la ochii obsedați
de anatomia corpului actriței Miriam –

martor al existenței dinților săi albi
renunț la disertația
„Cântecul degetelor sfărâmate sub roată”:
mă las tăiat de cuvinte
marile evenimente ale planetei

EDGAR ALLAN POE

Corbul domnului profesor e o închipuire
lovind în fereastra de gheață cu ciocul subțire,
pe cât de hirsut, pe atât de incult
descins
dintr-un neam pășăresc de demult

El se arată pe neprevăzute,
ne îmbrățișează cu aripile-i slute –
atât de negre și atât de bizare:
dintr-o cu totul altă lume, se pare

*Trupul
înnoptează pe
masa de
operație
celulă cu celulă
gratie cu gratie
și nu
întâmplător
mă gândesc la
prietenul din
Sibiu,
la ochii obsedați
de anatomia
corpului actriței
Miriam –*

*martor al
existenței
dinților săi albi
renunț la
disertația
„Cântecul
degetelor
sfărâmate sub
roată”:
mă las tăiat de
cuvinte
marile
evenimente ale
planetei*

antologie

**E iarnă cu
lacăte pe gura
cârțiței,**

**e iarna
cartierelor cu
genunchii la
gură,**

**iarna colindului
din respirația ta**

**În cuvintele
mele vechi**

**visează femeile
pe care le-am
iubit,**

**satele cărora
le-am sărutat**

**lemnul
clopotniței**

**Îmi vorbește din
nou flacăra:**

icoană de sânge

**impregnată în
pânza chipului
tău**

Într-o vreme
am vrut să-l împușcăm, pe seară:
acoperise cu țeastă
luna sfântă și clară

dar corbul domnului profesor e o închipuire
lovind în fereastra de gheață
cu ciocul subțire

MONA-MONADA (XV)

Șarpe încolăcit după gâtul
fachirului.

Are două brațe
două șiruri paralele
de indieni războinici
posedă un superb deget arătător
prin care ucide repetat:
port crucea ei în ceață
printre umbre cerșetori imperatori –
pregătit
pentru transumanța autumnală,
pregătit
pentru oculta descindere
în triumghiul Bermudelor

DACĂ PRIVESC

Dacă privesc, mă înspăimânt.
Dacă nu privesc, mă înspăimânt.
Sufletul Mamei arde noaptea
pe colină:
acolo se zăresc vânătorii
prin ascunzișuri triste
acolo vechii slujitori
ai înțelepciunii
trag cu arcul
acolo buzele leprosului murmură
psalmii de taină

acolo-s morții galbeni
sub cerul galben –
dacă privesc, mă înspăimânt

ÎN CĂUTAREA PROPRIEI ÎNFĂȚIȘĂRI

Pe unde am trecut, am lăsat amintire
umbra însângerață:
în brațele fetelor blonde de pe Rin,
în brațele fetelor brune de la Dunăre
Printre orbii tineri
eu însumi orb tânăr,
cu trupul sfâșiat de sârme ghimpate
mă târăsc pe burtă
în căutarea propriei înfățișări
în căutarea
fraților pe care i-am pierdut
într-un câmp minat

SINGURĂ METAFORA

Mut printre cei muți
cruciat printre cruciați –
astfel mă surprind
epitetele înserării natale
Mă scufund tot mai lent
în studiul monadologic
Tu mă privești
cum mă întunec,
cum ard
printre tăciunii din urmă
și înțelegi
că singură metafora
îl mai poate învia pe Lazăr

ANIMA MUNDI

Îmi vorbește din nou flacăra:
ascult mărturisirile ei
despre arborele nostru genealogic

E iarnă cu lacăte pe gura cârțiței,
e iarna cartierelor cu genunchii la gură,
iarna colindului din respirația ta
În cuvintele mele vechi
visează femeile pe care le-am iubit,
satele cărora le-am sărutat
lemnul clopotniței
Îmi vorbește din nou flacăra:
icoană de sânge
impregnată în pânza chipului tău

MAȘINA DE SCRIS

În această liniște densă, cenușie,
doar mașina de scris
mă așteaptă răbdătoare și castă,
cerșindu-mi mâinile albe ca varul
Dar:
mâinile salvează un paing de la înec
mâinile deznoadă funia sinucigașă
mâinile visează șoldul fecioarei din Tahiti
mâinile îngheață pe pieptul mamei
Vino tu și aruncă în aer
această liniște densă, cenușie
această cameră de gazare

ÎN CĂUTAREA PROPRIEI ÎNFĂȚIȘĂRI

Pe unde am trecut, am lăsat amintire
umbra însângerață:
în brațele fetelor blonde de pe Rin,
în brațele fetelor brune de la Dunăre
Printre orbii tineri
eu însumi orb tânăr,
cu trupul sfâșiat de sârme ghimpate
mă târăsc pe burtă
în căutarea propriei înfățișări
în căutarea
fraților pe care i-am pierdut
într-un câmp minat

Generația '80 văzută din interior

LUCIAN VASILIU

„Metafora? Uneori m-a ținut în brațe (ca mama, ca o iubită...). Alteori mi-a dat drumul în băltoacele vremurilor”

**Din perspectiva
arborelui
genealogic
poetic, Lucian
Blaga și George
Bacovia
(Vasilii!) m-au
stimulat din
junețe. Plus...
Vasilii-Birlic și
spiritul lui
jucăuș!**

ancheta

– Ionel Teodoreanu (?) spunea că din Iași
pornesc doar două drumuri, unul la gară și
altul la Eternitatea; putem să scriem, mai
ales pentru cine nu știe, și cu literă mică:
eternitate. Dragă Lucian Vasiliu, de ce n-ai
ales gara la prima tinerețe?

– În vremea fraților Ionel și Păstorel
Teodoreanu urbea Iași era în dialog cu două surate
semnificative pentru istoria noastră: Cernăuți și
Chișinău...

Neexistând aeroport, nici port, cetatea colinelor
cu mănăstiri, podgorii și subterane trainice îți
oferea două căi de „exprimare”: gara și ...
cimitirul (care în Iași se numește... „Eternitatea”).

Pe mine m-a ales gara din Bârladul lui Tache,
Ianke și Cadâr. Părintele meu, preot de țară, Ștefan
Vasilii, ne crescuse pe noi, cei trei feciori (eu,
mijlociul) în cultul orașelor *București* (capitala
respectată a tuturor românilor), *Cernăuți* (unde
absolvise studiile de teologie, coleg de facultate
cu tatăl Anei Blandiana, cu tatăl lui Dan Mănuță,
al lui Grigore Ilieși) și *Iași* (miezul creștin,
spiritual al estului nostru arhetipal).

Neavând posibilitatea să iau calea spre
Cernăuți, m-am decis, întâi, pentru Iași (o
călătorie cu... trenul – excursie în clasa a IX-a...).

M-am îndrăgostit fatalmente de... monumentele și
de spiritul junimist, propunându-mi a face tot
posibilul să devin cetățean ieșean (inițial am avut
mutație de... flotant!).

Al doilea drum cu trenul l-am făcut spre
București, unde am obținut mențiune la

Olimpiada națională de literatură (eram elev de
liceu în Bârlad). În vara anului 1972 mă aflam în
Tabăra națională de creație literară de la Păușa
(Râmnicu Vâlcea) – între mulți juni condeieri din
țară...

Am dat examen la Facultatea de drept din
București. Am ratat admiterea... Eram prea crud
pentru a-mi da seama că eram „urmărit” de
dosarul de intelectual interbelic (și încă de
factură... cernăuțeană!) al tatălui meu. Frustrările
năvăleau, începeam să conștientez...

În toamna anului 1972 reușeam la examenul
Institutului Bibliotecar, transformat după
Tezele din vara anului 1971 în... Școală
Postliceală de Biblioteconomie. Aici am avut
parte de profesori deosebiți (marginalizați, după
reverificările din 1971-1972, mutați
„disciplinar”), printre care prozatorul Costache
Olăreanu. Între colegi, azi scriitori, Marian
Drăghici, George Calcan, Nicolae Scurtu, Liviu
Vișan, Claudiu Conțevicei...

După absolvirea Școlii postliceale (am fost șef
de promoție, am învățat pe brânci pentru a-mi
îndeplini visul de a deveni... ieșean), în toamna
anului 1974 eram bibliotecar la Universitatea...
tehnică „Gh. Asachi” din fosta capitală. Din
păcate, Păstorel și Ionel Teodoreanu nu erau
acasă. Gara și cimitirul, da...

– Ești fiu de preot, ca Blaga, de unde
prenumele de Lucian, și de unde numele
Vasilii, ca Bacovia, după cum mărturisești

într-un poem. În afară de prenume și nume,
ai ceva în comun cu cei doi? Despre ei nu știu
să fi fost „monadologi” sau „muzeografi
anarhici”, „lucianografi”.

– Pe line maternă, arborele meu genealogic
cuprinde o străbunică (Pușcaș, pre numele ei)
venită din zona Cluj-Sălaj, un străbunic
(Prisecaru, pre numele său) venit în același ținut
Puiești (situat în triumghiul Bârlad-Bacău-Vaslui)
din zona Iași (malul Prutulului). Pe linie paternă
sunt bărlădean get-beget, daco-trac (?), de vreo
trei generații (cum a descoperit fratele meu mai
mic, Aurelian, în cimitirul din deal, săpând
mormintele familiei și cercetând actele
Primăriei... Baaad-Bârlad, cum spuneam cu poetul
Cezar Ivănescu!).

Mama m-a născut a doua zi de Bobotează, după
ce a dansat cu mine în pânțele la ziua unchiului
Ion Prisecaru. Trebuia să mă numesc Ion, dar
aveam deja un frate mai mare, botezat... Ion!

Din perspectiva arborelui genealogic poetic,
Lucian Blaga și George Bacovia (Vasilii!) m-au
stimulat din junețe. Plus... Vasilii-Birlic și spiritul
lui jucăuș!

– Eram la Iași când ai venit din armată și ai
devenit bibliotecar (la Iași!, ca Mihai
Eminescu) la Institutul Politehnic. Publicai
frecvent (ce însemna frecvent în anii '70?!)
poezie în revistele literare. Dar când aflaseși
cu adevărat ce este poezia? Era același lucru
cu cel din anii '80, '90, 2000?

– Deși aș fi vrut să fiu ofițer de carieră (aveam ca model un unchi dinspre mama – a murit tânăr), n-am avut acces la Liceul Militar. În schimb, după școala postliceală, am făcut... armată să-mi ajungă. Tratat de la Varșovia, nu glumă! Un an și patru luni, cu inundații pe Mureș, cu munci agricole lângă Podul de la Cernavodă, cu aplicații militare dure în zona Cincu-Brașov, cu gărzi cumplite de noapte, cu un stomatolog care ne-a distrus dantura pe viață, cu un caporal Costică... Chiriac (un fel de ceangău-proletar) rău, complexat, autoritar, dar și cu vinuri bune cumpărate de la sătenii din zona Ineu-Lipova-Arad, cu dialoguri... sexologice în loc de învățământ ideologic ș.a.

Din armată am revenit în spațiul paradisiac al bibliotecii universitare din Iași. Mereu decalat în viață, după moartea tatălui meu (în 1971, pe fondul Tezilor..., aveam 17 ani) m-am izolat, dedicându-mă total lecturii și scrisului. Am abandonat sportul (atletism, ciclism, box, înot). Din zburdalnic, am devenit tăcut, dornic să „răzbum” moartea tatălui (ucis, efectiv, de anchetele postbelice, internări la... psihiatrie, umilințe...), devotat memoriei lui și interbelicilor neantizați de vremuri teribile...

La îndemnul profesorului de română, Mihai Daraban (fie-i țărâna ușoară!), i-am scris poetei Ana Blandiana. Mi-a răspuns încurajator la „Poșta redacției” (revista „Contemporanul”). Deja fusesem „publicat” la gazeta de perete a liceului, cu texte influențate de poezia interbelicilor (Blaga și Bacovia, în principal). Directorul școlii, rigurosul profesor de matematică, Dumitrache, mă lăsa să port mici plete (eram singura excepție)... Ceilalți, tuși „sportiv”...

Ioanid Romanescu mă publicase/ debutase în „Convorbiri literare” (nr. 16/ 1973). Îi scrisesem în mai multe rânduri, din București. Mai târziu, a vrut să mă cunune. Doar că eu îmi doream să fiu burlac, de tip „Junimea”, să nu angajez eventuala familie în buclucurile mele literare... Dar a venit anul 1983, cu bune (m-am îndrăgostit lunea și m-am căsătorit cu studenta la filologie Iolanda Dospinescu) și cu multe... belele (între care ancheta de la Securitate, în care a fost... antrenat tot grupul de la revista studențească „Dialog”, unde fusesem redactor între anii 1977-1981).

Publicam rar poezie (Mihai Ursachi era unul dintre magiștrii mei exigenți de atunci, alături de Cezar Ivănescu – aflat în București, și Ioanid Romanescu – destul de incomod, el... hahalera, revoltat de spiritul încorsetat de atunci). Deseori citeam și tipăream... parodii (cu pseudonim, mai ales în revista „Cronica”), ca mod subtil de reacție la vremuri. Exersam textul critic, mai ales în „Dialog” (Al. Călinescu) și „Convorbiri literare” (Daniel Dimitriu). Am scris, printre primii, despre cărțile de debut (poezie) ale anilor '80: Matei Vișniec, Ion Mureșan, Mircea Cărtărescu, Magdalena Ghica, Florin Iaru, Ion Stratan, Nichita Danilov, Liviu Ioan Stoicu, Daniel Corbu, Virgil Mihai(u), Traian T. Coșovei, Marta Petreu, Mircea Dinescu, Ioan Flora ș.a., dar și despre cărți semnate de Al. Paleologu, Emil Botta, Leonid Dimov, Radu Cosașu, Gh. Grigurcu, Adrian Popescu, Nicolae Prelipceanu, Cristian Simionescu, Nicolae Turtureanu, Emil Brumaru...

Era perioada în care, entuziasat, speram ca România, Estul european să se îndrepte spre bine... Nu bănuiam dezastrul de după 1983, cu final pozitiv neantizarea zidului berlinez în praful istoriei...

– *Am participat în câteva seri la întâlnirile scriitoricești din garsoniera ta cât cușeta lui Raskolnikov din cartierul „Nicolina”. La ce cene participaseși înainte de cele de la domiciliu?*

– În cenele căutam prieteni, confini, camarazi de câmp minat... Era un mod de a rezista la atâtea anomalii. Deveneam liber câteva ceasuri (uneori și după cenele, la un iaurt cu George Bădărău sau o preumblare cu Mariana Codruț). Aveam puține spații de exprimare pe atunci. Eram un slujbaş corect, riguros, disciplinat. Citeam, vedeam filme, jucam fotbal sau înotam, hălăduiam la marginile mirifice ale Iașului, mai ales cu Luca Pițu...

În perioada mea bucureșteană (1972-1974) m-am atașat de „Junimea” lui Ovid S. Crohmălniceanu (întâlnirile aveau loc în podul Universității, pe buturugi de lemn eram... așezați). Am frecventat, cu mult câștig intelectual, „Rotondele 13” de la Muzeul Literaturii (mă fermeca indicibilul Șerban Cioculescu!)... Mai târziu, am fost invitat să citesc și la „Confluente”, cenele aparent oficiale, dar unde venea lume bună (Doina Uricariu, Carolina Ilica, Dumitru M. Ion, Dinu Flămând, Emil Brumaru, junele Horia Gârbea...). Am trecut și pe la „Charmides”, cenele studenților de la filosofie (coordonator Gabriel Stănescu) și prin multe alte cuiburi de entuziaști culturali...

Selectiv am fost și la Iași. Existau multe adunări cenele (de la Combinatul de Utilaj Greu la Casa Studenților – cenele „M. Eminescu”, dirijate de Virgil Cuțitaru). Am optat pentru „Junimea” de la Muzeul „Vasile Pogor” (Daniel Dimitriu, Constantin Parascan, Constantin Pricop, Val Condurache...), pentru „Nicolae Labiș” de la Universitate (profesorul Ioan Constantinescu). Eu însumi am coordonat un mini-cenele, clandestin, în bârlogul meu de muzeograf, între 1984-1989 (între elevii și studenții de atunci: Radu Andriescu, Ovidiu Nimigean, Șerban Axinte, Indira Spătaru, Irina Andone, Oana Lazăr, Ștefan Baștovoi, Horațiu Ioan Lașcu, Codrin Liviu Cuțitaru, Dan Lungu – ultimul sosit la... 1 dec. 1989!)...

Garsoniera (chilia mea de boem-bibliotecar-cititor-condeier) a fost un paradis în... Infern, din anul 1977 (când am primit repartiție și am început să plătesc aferenta chirie Universității „Gh. Asachi”) până în 1983, anul declinului evident...

– *Cât a însemnat Cenele Junimea păstorit de criticul Daniel Dimitriu în formarea ta ca poet? Când ai devenit conștient că tu și colegii tăi de cenele sunteți optzeciști?*

– „Junimea” veche (respectăm proporțiile!) ne îngăduia la ea acasă! Îți imaginezi, augustule Dumitru (ai fost și tu în echipa noastră, un timp...), să fii tânăr, credul, entuziasat și să ai șansa întâlnirii cu lume înaltă în chiar casa primarului, demnitarului, junimistului, ministrului, europeanului mason patriot Vasile Pogor-fiul, primul traducător în română din Baudelaire, E.A.Poe și Goethe („Faust”)! Ce... Mecena!

„Junimea” muzeografică în formulă nouă a fost tot un vis („al inteligenței libere”, zicea Maioreșcu despre cea din secolul al XIX-lea). Mărturisesc, era și pe atunci (1977-1989) caracudă, parcă mai bine... crescută, totuși, decât astăzi. Ne „băteam” pentru erudiție, pentru respectul față de tradiții și limba maternă, cultivam mentalitatea europeană. Sancționam impostura, duplicitatea, amatorismul...

Nu aveam conștiința unei generații... Abia în 1980-1981 când a apărut valul de debuturi excepționale, compacte, ne-am dat seama de eveniment, de explozie! Marin Preda decretase, la editura „Cartea Românească”: dacă nu avem poezie, nu avem nimic! Dacă există șapte cărți de debut valoroase vom publica șapte și nu doar un debut, cum prevedeau regulile Consiliului Culturii...

Aproape lună de lună piața editorială era năucită de cărți deosebite. Ne încurajau spirite, conștiințe din toate... generațiile! Aveam ceva de spus: de la nord (George Vulturescu, Gellu Dorian, Marta Petreu, Emil Hurezeanu, Petru Romoșan, Andrei Zanca, Ion Mureșan, Mircea Petean, Ioan Moldovan, Aurel Pantea, Ioan Pintea...), de la sud (din capitală, de la Mariana Marin și Elena Ștefoi la Matei Vișniec și mulți alții), de pretutindeni (doar câteva nume: Liviu-Ioan Stoicu, Ion Monoran, Mircea Bârsilă, Ioana Dinulescu, Denisa Comănescu, Gabriel Chifu). Unii debutaseră anterior anului 1980, alții erau cunoscuți dar vor apărea mai târziu cu volume în arena anilor '80 (și chiar '90)...

Treptat, treptat, se individualizau (în poezie, în proză, în critică și istorie literară, în teatru). Am fost grup (generație) atunci, în preajma anului 1980. Acum, pe cont propriu, în spațiul verticalității culturale, deseori cu sentimentul deșertăciunii.

Daniel Dimitriu ne-a fost cumpănit, spirit armonios, fratern! Din păcate, a fost nevoit, de ani buni, să se retragă din câmpul culturii...

– *Zicea cineva că o generație literară se naște distrugând pe precedentă/precedentele. Dar, epistolele tale către Don Caesar (Ivănescu) nu sunt deloc demolatoare, ba chiar cronicarii sunt văzuți de tine rostogolind merele roșii prin livezile contemporane. Ce să mai zic că ești redactor-șef la Dacia literară, cea mai veche revistă literară din spațiul românesc. Mai ești, în aceste condiții, un optzecist fidel generației tale?*

– Am mai scris (șuguint ca pe malul Ozanei) ce fel de... optzecist sunt: am 1,80 cm, 80 de kg, am debutat în anul 1981 (deși eram „planificat” pentru 1979!)! Sunt un optzecist conjunctural. Mi-ar fi plăcut să fiu, cu Ion Creangă în preajmă, optzecist în secolul al XIX-lea!

Deși am creat deseori în... discontinuitate, sunt pentru continuitate lucidă: metropolitul Dosoftei, logofătul Conachi, diplomatul unionist Alecsandri, veșnicul confiscat în fel și chip Eminescu, interbelicii, Labiș, contemporanii (sunt foarte selectiv), mai tinerii Marius Chivu, Radu Vancu, Lucian Dan Teodorovici, Daniel Cristea-Enache, Nicolae Coande, Emilian Galaicu-Păun (spre a da doar câteva nume)... Nu-i uit pe copiii mei, Luiza și Cezar, dedicați artelor...

Preocupările mele vechi și fidele pentru muzeografie (am refuzat oferte pentru București sau pentru travaliu în străinătate) stau măturie umilelor eforturi în... atelierul meu de potcovit inorogi! Mihail Kogălniceanu și pașoptismul sunt activi în arena reintegrării noastre în structuri euroatlantice!

– *Este evident pentru orice cititor al poeziei tale că ai schimbat paradigma șizecistă pe cea optzecistă. Se poate face așa ceva fără a fi belicos față de interbelici, față de șizecisti? Cum se explică atașamentul tău de metaforă: „Țin în brațe metafora./ Metafora de acum/ ține în brațe/ metafora de altădată...?”*

– Nu-mi place să vorbesc despre mine, despre creația mea. Rareori articulez ceva în acest sens. Sunt dedicat celorlalți (17 ani am fost director de instituții culturale, nu ca... manager de lux, ci ca păstor pregătit să ajute, să înțeleagă, chiar abandonându-se, neglijându-și familia, expus discreditărilor, invidiilor, atacurilor de tot felul)...

Mă răfoiesc deseori la mine însumi! Cultiv argumentele, calmul, dialogul! Sunt polemic argumentat, nu belicos gratuit...

Metafora? Uneori m-a ținut în brațe (ca mama, ca o iubită...). Alteori mi-a dat drumul în băltoacele vremurilor. Deseori m-a alungat de acasă...

– *Aaa! Am uitat să te întreb ce înseamnă pentru tine generația '80?*

– Reprezintă, la un loc, neapărat la un loc, scriitorii și cititorii lucizi (subliniez, **cititorii**) ai anilor '80 ai secolului trecut. Mulți dintre ei au trecut la Domnul, dincolo de bine și de rău...

– *Dar, cum crezi tu că s-a născut generația '80? Printr-un dictat într-o seară de luni la Cenele de Luni? Sau concomitent și implicit și tacit prin toată țara?*

– Ne-am născut din iubire, credință, responsabilitate. Generația, gruparea a apărut spontan, în presa studențească națională (mai puțin vegheată; îngăduită, uneori complice, de autorități), prin vocea poezilor tineri germani din România, la colocviile studențești de literatură (Pitești), la celebrul, incendiarul Colocviu național de poezie, 1978 – Iași, când Laurențiu Ulici ne-a invitat să citim printre consacrați, scandalizând..., la concursurile literare de calitate (au fost și multe de umplutură), în cenele neîmblânzite, la Restaurantul Uniunii Scriitorilor (unde nu prea aveam acces, nefiind... membri), pe plajele de la 2 Mai și Vama Veche (la Neptun doar râvneam...), în dialog cu Virgil Mazilescu, în Maramureșul rotacizant (nu știam nimic despre pușcăriile de la Sighet!), în micul spațiu de locuit

În cenele căutam prieteni, confini, camarazi de câmp minat... Era un mod de a rezista la atâtea anomalii. Deveneam liber câteva ceasuri (uneori și după cenele, la un iaurt cu George Bădărău sau o preumblare cu Mariana Codruț). Aveam puține spații de exprimare pe atunci. Eram un slujbaş corect, riguros, disciplinat. Citeam, vedeam filme, jucam fotbal sau înotam, hălăduiam la marginile mirifice ale Iașului, mai ales cu Luca Pițu...

ancheta

mari idei al lui Nichita Stănescu, în bibliotecă, peste vămile CAER, în trenurile navetiștilor, la munci agricole, în farfuria de supă a fiului de preot Petre Țuțea, la sucevenele concursuri labișiene, la Colocviile de pe malul Ozanei de la Târgu Neamț, la Sighișoara în miez medieval târziu, prin depozitele de la editura „Cartea Românească”... Mă opresc aici. Cu, încă o dată, elogiul pentru cititorii subtili, educați, devotați de atunci!

– *Ai participat împreună cu un desant ieșean la Cenaclul de luni, într-o seară... optzecistă. Ai citit un... catren. De ce doar atât? De ce atâta drum pentru patru versuri? Cum a fost vizita unor provinciali în bârlogul lupilor?*

– Am fost invitați trei ieșeni, Nichita Danilov, Liviu Antonesei și subscrisul... Consemnez frugal (ar trebui să umplu pagini, la fiecare întrebare a ta; ar trebui să recurg la caietele mele de însemnări, pentru relativă reconstituire muzeografică...).

Era anul 1979?

După ce am coborât din trenul Iași-București, am luat autobuzul (nu prea erau taxiuri pe vremea aceea, iar noi destul de sărăntoci, vorbă proletară). Am pornit spre Casa Scânteii (unde erau grupate reviste, edituri, instituții culturale). Pe treptele... staliniste ale clădirii ne-am întâlnit cu... Nicolae Manolescu. Târziu, după 1990 aveam să descopăr, tulburat, că tatăl... Excelenței Sale și tatăl meu au slujit, un timp, în același Cernăuți interbelic... Profesorul de atunci a părut bucuros să ne întindă mâna, să ne cunoască (ne știa vag, în varii proporții, ne citise, ne cunoștea și din relatările prietenilor de la Cenaclul de luni). Ne-am luat rămas bun (mergea la ore, la Universitate, ne-a spus), urmărind să ne revedem la cenaclu.

A fost liniște, a fost seară... Nicolae Manolescu nu a ajuns. Venisem, în principal, să mă asculte, să mă evalueze, să mă radiografeze criticul literar. Îl citeam în mod curent. Știam că bărlădeanul George Ivașcu (fost student, la Iași, al lui... G. Călinescu!) îl proteja, îl cultiva, îl menaja. Aveam și eu o așchie de bărlădenie, una de ieșenie, una de bucureștenie...

În semn de protest pentru absența... manolesciană, am citit/ rostit doar un fragment de poem... Ca și Nichita Danilov (fără să ne înțelegem). Liviu Antonesei s-a luat în serios și a rostit un poem diluvian, articulat, năvalnic...

În final, seara a fost colocvială. Nici o clipă nu ne-am simțit sfidați, provinciali, complexați. Solidaritatea era netrucată. Ne citeam prin presă, ne respectam, ne stimulam, ne întâlneam, prin țară, în varii situații, esopici, subtili, rafinați...

Atât de mare a fost dorința mea de atunci de... manolescianizare, încât acum am ocazia să-l revăd cel puțin de patru ori pe an (în Consiliile U.S.R.). În plus, îmi este președinte (de breaslă). Mă acceptă în paginile revistei „România literară” (fondată la Iași, în 1855, de Vasile Alecsandri!)...

– *Ca poet, ca om, ca om de literă în general, ești ludic. Te înjur spunând asta? Ce dimensiune a literaturii este ludicul? Prin asta te-ai apropiat de postmodernism? Dar, până la urmă ce este postmodernismul care, cică, se confundă cu generația poetică '80 la noi? Cel puțin așa susține Nicolae Manolescu în a sa Istorie critică...*

– Arta este joc, hârjoneală, tăvăleală, copilarire, inventivitate, dezinvoltură, gratuitate... Avem o limbă poetică bogată, hrănitoare, suplă!

A fi ludic nu înseamnă a fi neserios, bășcălios, epidemic... (a se revedea pagini întregi din opera poetică eminesciană!).

Post (post)modernismul e un fel de a ne alinia la mode atlantice deja consumate (avem alte ritmuri, totuși, prin estul dunărean), un fel de a ne alinta, de a ne afla în treabă (deseori), prea scorțoși... Un concept, un instrument (didactic) de lucru, o convenție... Pierdem, uneori, prea multă energie teoretizând. Contează, până la urmă, individualitatea, excepția, valoarea înaltă!

– *Și, apropo de monumentală istorie a lui Manolescu, nu te afli în lista de 18 poeți optzeciști a criticului. Ești frustrat?*

– Om sunt, am frustrările mele! Important este ca literatura noastră să aibă cât mai multe istorii (alternative), dicționare, enciclopedii, atlase, exegeze critice. Este un semn de maturitate... Sunt bucuros, mai scriam, să fiu contemporan cu mari spirite critice precum Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Eugen Negrici, Mihai Zamfir, G. Dimisianu, Mihai Cimpoi, Gheorghe Grigurcu, Ion Pop, Cornel Ungureanu, Alex. Ștefănescu, Al. Cistelean, Mircea A. Diaconu, Ioan Holban (vecinul meu de scară...)... Dar mă gândesc și la M. Nițescu, Marin Mincu, Laurențiu Ulici, Radu G. Țeposu, Mircea Scarlat...

– *Cu cine te simți solidar în cadrul generației? Cu cine ești prieten dintre optzeciști? Cât a însemnat prietenia în legarea generației?*

– Am trăit și trăiesc în cultul prieteniei. Am învățat de la tata (avea 63 de ani când a murit). Încerc să fac bine. Sunt conciliant. Îmi place să comunic. Să argumentez! Să stimulez. Dar și să sancționez impostura, ipocrizia, indolența...

Dacă ar fi să numesc, pe scurt, doar câțiva comilitoni (dincolo de rang, generație, preocupări): profesorul Paul Miron (Freiburg), vrednicul de pomenire Bartolomeu (scriitorul Valeriu Anania), Constantin Ciopraga, Alexandru Husar, Corneliu Ștefanache, Ioanid Romanescu, Dan Laurențiu, Mihai Ursachi, Cezar Ivănescu, Mircea Nedelciu, Aurel Dumitrașcu, Val Condurache, Constantin Liviu Rusu (excepțional muzeograf literar), Iustin Panța, Ioan Flora, Emil Iordache...

Am legat și leg prietenii dincolo de vârstă, preocupări, statut social. Mă interesează omul profund, așezat sau migrator, grav sau ludic...

– *Dar, când se desparte tânărul poet optzecist de generația sa, cum se desparte bărbatul de mama sa și de tatăl său? Când devine el independent? Și cât?*

– După moartea tatălui am fost singur... Știu ce înseamnă singurătatea/ independența/ suspendarea. De mama nu m-am desprins niciodată. Am sentimentul că exist în pântecul ei, în eternitate divină ocultă... A murit la 79 de ani, aproape... optzecistă și ea!

– *Cum ai debutat editorial cu Mona-Monada? Pur și simplu? Sau mai greu. Poți povesti pentru poezii tineri de azi, care debutează editorial cu două-trei cărți deodată, dacă vor.*

– În 1979 am obținut Marele premiu și premiul editurii „Junimea” la Festivalul concurs național „Nicolae Labiș” de la Suceava (au fost premiați, în timp, acolo, Matei Vișniec, Adrian Alui Gheorghe, Ruxandra Cesereanu, Carmelia Leonte, Mihai Gălățanu, Horia Gârbea, Mircea A. Diaconu, Daniel Corbu, mulți scriitori exemplari de astăzi). Premiile îmi asigurau, legal, apariția cu volumul de debut (se chema... „Șobolanul Bosch”). Șobolanul meu literar a tulburat editura, autoritățile, cenzura. Din juriu făceau parte, între alții, Laurențiu Ulici, George Bălăiță, Sergiu Adam, Ion Horea, Nicolae Prelipceanu...

A durat circa doi ani până să apară... „Mona-Monada” (am fost nevoit să fac o concesie de titlu!). Altele, nu am acceptat... Poetul Cezar Ivănescu, de la „tribuna” revistei bucureștene „Luceafărul” a trimis spre editura „Junimea” din Iași un buzdugan de vorbe șuierătoare, revoltat de ceea ce mi se întâmplă...

Pe scurt, fentând editorul (ca la șah, să zicem, că mă pricep!), cartea a apărut. S-a născut scandal. Redactorul meu de carte trebuia dat afară. Eu, amenințat la slujbă (eram muzeograf în rețeaua muzeelor literare ieșene), delatant! Mi s-a luat Premiul Național pentru debut „Mihai Eminescu”, după ce juriul nu a acceptat, la presiuni de partid, și de stat..., să se reunească și să-l atribuie altcuiva (am și acum diploma anulată, dar oferită tacit de M. R. Iacoban, președinte de asociație scriitoricească moldavă în anii '80). Mulțumesc și acum juriului de atunci (Liviu Leonte, Al. Călinescu, Ion Hurjui, N. Turtureanu...)!

Este mult de povestit! Până la urmă am fost anchetat de Securitate (atunci mi s-a arătat începutul dosarului meu de urmărire informativă – colonel anchetator Ștefănescu, a decedat). De altfel am fost „cercețai îndepărate” tot grupul insurgent din jurul revistei studentești „Dialog”. Tot atunci s-a produs a doua încercare de racolare (căpitanul Negru, a murit între timp). Am acceptat să fiu martor la percheziția din garsoniera vecinului... Luca Pițu (la rugămintea prietenului, universitarului și eseistului buclucaș)... Era anul 1983...

Până la căderea zidului berlinez am stat cu două săbii damoclesiene deasupra capului: dosarul tatălui meu și dosarul meu...

Debutanților (și nu numai) le sugerez să nu se grăbească să publice orice, oricum, oricând...

– *Care au fost primii critici care te-au remarcat, te-au comentat?*

– Strict, cronologic, precum într-o dare de seamă (înainte de debutul în volum și imediat după), primele șapte reacții, ale unor spirite din generații diferite, nu numai critici consacrați:

■ Mihai Ursachi (în „Opinia studentescă”, nr. 4/ 1978);

■ Valeriu Gherghel (în „Dialog”, nr. 75-76/ 1980);

■ Cezar Ivănescu (în „Luceafărul”, 6 dec. 1980);

■ Nicolae Băciuț (în „Echinoc”, nr. 1-2-3/ 1981);

■ Laurențiu Ulici (în „România literară”, 22 oct. 1981);

■ Eugen Simion (în „România literară”, 12 nov. 1981);

■ Dan Cristea (în „Luceafărul”, 12 iunie 1982)...

A urmat o avalanșă de texte critice, scrise și/ de poeți, buni comentatori... Le mulțumesc tuturor, mai ales celor care au manifestat și rezerve (argumentate, plauzibile, reale).

După 1989, din România de Est (Basarabia, Moldova, Bucovina nordică...), scriitori precum Margareta Curtescu, Nicolae Leahu (Universitatea „Alec Russo” din Bălți), Ana Bantoș, Arcadie Suceveanu sau Vlad Zbârciog (din Chișinău), Vasile Târâțeanu (Cernăuți)...

– *Ești patetic (jignit!), ironic, dar și melancolic (nu le mai pun ghilimele!) – zice Gheorghe Grigurcu. Mai poți fi postmodern în aceste condiții?*

– Post (post) modernismul a devenit deja loc comun. Bun în toate situațiile! Sunt pentru declinul fertil...

Cezar Ivănescu ne... flituia de câte ori avea ocazia să nimerească într-o arenă... postmodernistă. Și știa box, nu glumă!

– *Dragă Lucian, când scrii la anul 2013 poeme, cu metaforă, fără metaforă, postmoderniste, moderniste sau tradiționaliste, mai scrii cu toată responsabilitatea de optzecist, sau pur și simplu ca poet din toate timpurile?*

– Scriu fără comandă, când sunt fulgerat din cerurile (străfundurile) elului... Mă gândesc deseori la multe nume valoroase care nu sunt luate (suficient) în seamă. La oștenii tăcuți ai literaturii, poeziei noastre. Eu am fost, sunt un privilegiat. Este nedreaptă deseori contemporaneitatea cu mulți dintre cosângeni...

Scriu cu gândul la însemnările pe nisip ale lui Iisus, odinioară și pentru totdeauna. Citesc mult, scriu când îmi dictează îngerul, public rar (exigent cu mine însumi, sper...).

– *Fii vizionar și spune-mi că poezia română viitor de aur are.*

– Nu știu cât de vizionar aş putea fi... Cred în Regina Spiritului, Poezia! Meditația! Reflecția! Ele ne oferă iluzia Divinității. *Dum spiro, spero!* (Cât timp respir, sper!)...

„Nu râde, citește-nainte!”

**Anchetă realizată de
DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**

Post (post)modernismul e un fel de a ne alinia la mode atlantice deja consumate (avem alte ritmuri, totuși, prin estul dunărean), un fel de a ne alinta, de a ne afla în treabă (deseori), prea scorțoși... Un concept, un instrument (didactic) de lucru, o convenție... Pierdem, uneori, prea multă energie teoretizând. Contează, până la urmă, individualitatea, excepția, valoarea înaltă!

ancheta

În poziția sa geopolitică pe care și-ar dori-o mult mai „relaxată”, Armenia europeană ca spirit se simte, uneori, parcă o insulă, alteori – o peninsulă în oceanul asiatic, precum românii – în cel slav. S-ar putea spune peninsulă, ținând cont de ieșirea ei spre Europa cu adevărat democrată sau doar spre Rusia, așa cum este această țară euro-asiatică cu destule probleme ale drepturilor omului, dar cu care Armenia nu poate să nu fie în relații bune, făcând abstracție de nuanțe.

DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI - VI (Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

21 octombrie

Profit de solitudinea amfitrionilor, ascult pe unul, pe altul, și notez detalii, pentru că tot ce e legat de muntele biblic este captivant. Cică (o primă presupunere) numele Ararat ar fi provenit din dubletul Aray-Arat, ce s-ar traduce ca *Moartea lui Arat*, cel de-al șaptelea rege armean, căzut la sfârșitul primei jumătăți a secolului XVIII în luptă cu asirienii. O altă versiune zice că etimologia muntelui e legată de numele Urartu, amintit în Biblie drept „ereț-Ararat”. Turcii îl numesc Agrâdag – muntele strămb, curzii îi zic Gri – muntele plângător. Apoi, „dincoace” de legendă și metaforă, cuvântă statistica seacă (captivantă și ea): înălțimea Araratului (Mare) – peste cinci mii o sută de metri, baza ambilor munți are o circumferință de 130 de kilometri, depărtarea dintre vârfurile lor – 25 km., dintre bazele lor – doar 11 km. În masivul tandemului montan se află circa 30 de ghețari, cel mai mare numindu-se Sfântul Iacov. Prima escaladare a Araratului s-a întâmplat la 1829, printre alpinisti fiind și un diacon din Ecimiadzin care, probabil, a rămas foarte dezamăgit că nu a dat de rămășițele Arcei lui Noe. Turcii însă, chiar dacă Araratul e „în curtea” lor, nu au fost prea curioși sau, poate, suficient de curajoși, urcând pentru prima oară până în vârful biblic abia acum vreo patruzeci de ani.

Asta e: Araratul e în altă țară, însă – dramatic! – a rămas în sufletul, în istoria și în speranțele armenilor, care îi spun Muntele-Mamă. Însă legenda, biblică, dar și națională, basmul, suferința Araratului sunt doar *de partea aceasta*, armenească, dincolo el fiind luat mai curând ca munte obișnuit.

Până la Oșakan facem în jur de două ore, iar când sosim, în curtea bisericii vedem multă lume, fiecare dintre cei prezenți având în mână câte o garoaafă, în special albă, pe care s-o lase pe lespede de mormânt a Sfântului Mesrop Maștoț (360-440), pentru că acela care le-a dăruit armenilor alfabetul a fost sanctificat. Foarte mulți copii, în grupuri, clase întregi însoțite de învățători. E cam frig și unii dintre pici suflă în mânuțele ușor violete în care țin florile. Unii dintre ei au prins la piept cartonașe pe care e pictată câte o literă din alfabet.

Până la propriul alfabet, armenii foloseau scrierea cuneiformă a Orientului Antic, analogă celei babiloniene, în care un grup de simboluri putea însemna o frază întreagă, precum în scrierea hieroglifică a egiptenilor, chinezilor și japonezilor. Cu cuneiforme a fost scrisă și atestarea întemeierii cetății Eribuni. Iar Sfântul Maștoț i-a oferit poporului său alfabetul chiar la începutul secolului V (405-406). Nașterea Alfabetului însemna pentru armeni Salvarea Națiunii! Păstrarea istoriei și culturii în condițiile în care, cu câteva decenii în urmă, Armenia Mare fusese împărțită între persani și romani (aceștia aveau, bineînțeles, pre-molotov-ul și pre-ribbentrop-ul lor!). Acceptarea unui alfabet străin ar fi echivalat cu asimilarea treptată și dispariția armenilor ca popor. Însă religia creștină și scrierea proprie le-a permis să reziste poftelor anihilatoare ale cuceritorilor. Și eu consider zadarnică revenirea non-stop, de refren, la întrebarea: *Unde se află Armenia, în Europa sau în Asia?* Ca teritoriu, cândva, Armenia era asiatică, însă ortodoxismul a europenizat-o, precum s-a întâmplat și cu Gruzia. Aceste două țări sunt din Eurasia Orientală. Epitetul *oriental* vizând doar aspectul geografic, nu și pe cel cultural, după datele cărui Armenia este deplin europeană. Alfabetul propriu a remodelat și reorientat conștiința poporului armean care, fără propria scriere, ar fi putut privi spre Mecca, însă grație Sf. Mesrop Maștoț privește spre răsăritul soarelui. Înțelegi asta mai bine, când te reții în preajma grupurilor de copii, claselor aliniat, găgâlicii cărora spun versuri, cântă; găgâlici

având prinse la piept cartonașe cu litera Ա = A(ib), cu care în limba armeană începe cuvântul Dumnezeu (Astvaț – Աստված), și care au venit la Sf. Maștoț să-i mulțumească pentru că ei pot astăzi scrie și citi în propria limbă și nu în cea a împilatorilor, cotropitorilor, decimatorilor. Puii de armeni vin aici la început de an școlar, la început de alfabet, când abia de-au învățat litera Ա, iar a doua oară se înfățișează la biserica din Oșakan cu o floare în mână la sfârșitul primului lor an școlar, după ce au însușit deja întreg alfabetul, ce se încheie cu litera Ք = C(e), cu care începe cuvântul Cristos, și țin să-i mulțumească Sfântului Maștoț încă o dată pentru darul făcut poporului și pentru că ei, găgâlicii, au prins deja a scrie și a citi. Precum se poate înțelege din simbolistica primei litere și a celei de încheiere, alfabetul armean are un substrat religios ca temelie a credinței supreme, dar și a simplei științe de carte. Literale armenesti – 36, aranjate în patru colonite, mult timp au avut și rol de cifre: prima coloniță – unitățile, a doua – zecimalele, a treia – sutimile, a patra – miimile. Spre exemplu, 9001 era scris ca ԳԱ.

După ce așteptăm ceva vreme să intrăm și noi în încăperea-cavou nu prea spațioasă, să depunem garoafele pe onixul pietrei de mormânt a Sfântului Maștoț, năierul-șef al *Arcei literare 2011*, David Matevosian, ne invită în panteonul alfabetului, în afara bisericii, pe stânga, unde sunt instalate hacikarele (pietrele purtătoare de cruce) cu forma celor 36 de litere ale alfabetului armean. Și nu vom face o simplă excursie, ci fiecare dintre noi va fi fotografiat lângă litera-hacikar cu care începe propriul prenume. Mie îmi vine cel mai ușor: litera L e unica în alfabetul armean care coincide, ca formă, cu cea din alfabetul latin. (E drept, acum câțiva ani, a mai fost „recrutată” din *latinie* și „O”, pentru că, în anumite cazuri, doar cea pur-armenească nu reda anumite nuanțe ale rostirii unui sau altui cuvânt.)

Să încerc să descriu monumentul literei L: e cam de 2 metri înălțime (cu un cap mai mare decât... mine, cel ce stau, cuviincios, alături, când sunt fotografiat). Pe un postament cam de două palme deasupra pământului, pe stânga compoziției cioplite în tuf roz, tronează, maiestos, litera, pornindu-și columna de sus, continuând în dreapta cu baza ei la capăt ușor arcuită spre pedestal. În mijloc, în miez, stâlpul și baza literei conțin un ornament parcă vegetal, parcă geometric. Apoi, pe latura dreaptă, pornește în sus și se duce spre începutul literei o arcadă, ca un portic, să zicem, ce se lipește de literă, venind și ea jos, spre pedestal. Iar în interiorul arcadei cu litera – o rozetă pe care se sprijină o cruce (altfel nu ar fi *hacikar*), încoronată de o floare-soarelui. Ornamentele stilizate din „tije” crucii sunt foarte frumoase. Fac câteva poze colegilor pe care „îi mai prind” lângă literele lor, inclusiv lui Claudio Pozzani, la portretul cărui voi reveni în vreun respiro ce va apărea în intens-dens informaționalul-emoționalul nostru periplu.

După Oșakan – un scurt popas la Eras, unde ne-am întâlnit cu grănicerii ruși ce stau la hotarul dintre Armenia și Turcia...

Da, să opresc nițel aici, pentru o nuanțare care nu ar trebui lăsată în afara ideilor ce vin, survin în acest periplu, geografic și de scriere; în acest loc al jurnalului, ele fiind invocate anume de prezența grănicerilor altui stat la hotarul armean. [Pe lângă noi, trec două camioane GAZ 66 – le cunosc încă din propriul meu stagiu militar, pe caroseria cărora scrie prevenitor: „Liudj” (Oameni). Sunt cu grăniceri ruși.] Armenii se simt într-o oarecare incertitudine chiar și astăzi, pentru ei în jur nefiind decât cei care nu le doresc binele, posibil deja ne-cotropitori, însă străini prin felul de a fi, prin lumea, credința și năzuința lor. Nu departe de hotar, de *cealaltă parte*, se află Ani, fosta capitală-cetate a armenilor, antică și falnică, ce cutremură prin incredibila ei apropiere, dar și înaccesibilitate, ca o rană, ca o

imposibilitate și, totodată, ca un testament, ca o neuitare. De aici, și grănicerii altui stat în Armenia, cu o populație de numai 3 milioane (circa 8 milioane sunt împrăștiați în lumea mare), cu un teritoriu chiar mai mic decât al Moldovei Transprutene, de numai 29 de mii de kilometri pătrați...

În poziția sa geopolitică pe care și-ar dori-o mult mai „relaxată”, Armenia europeană ca spirit se simte, uneori, parcă o insulă, alteori – o peninsulă în oceanul asiatic, precum românii – în cel slav. S-ar putea spune peninsulă, ținând cont de ieșirea ei spre Europa cu adevărat democrată sau doar spre Rusia, așa cum este această țară euro-asiatică cu destule probleme ale drepturilor omului, dar cu care Armenia nu poate să nu fie în relații bune, făcând abstracție de nuanțe. Ba, chiar, dintre toate capitalele ex-sovietice, anume Erevanul pare a fi în relațiile cele mai cordiale cu Moscova. Deci, e o peninsulă, însă, de fapt, e o insulă care poate avea doar legătură aeriană cu lumea europeană. Pentru că legăturile terestre s-ar putea face prin Gruzia, însă această țară e în relații foarte proaste cu Kremlinul și la hotarele dintre ea și vecinul de nord deplasarea e anevoioasă, nesigură, imprezvizibilă. Unde mai pui că Tbilisi și-a întrerupt traficul aerian cu – cu cine? – de data aceasta, pentru a varia, să zicem: cu Piața Roșie, unde – vă amintiți? – aterizase, inoportun-scandalos, un pilot amator german, pe nume... Rus(t)! De aici și mai multe consecințe economice, unele dintre ele fiind destul de vizibile: să zicem, parcul de mașini în care predomină exemplarele de fabricație sovietică. Pentru că, spre deosebire de alte republici ex-sovietice, Armenia nu poate importa lesne mașini bune, fie și la mâna a doua. De unde să le procuri? Doar din Rusia? E posibil? Dar chiar de-ar fi posibil, e mult mai costisitor și mai dificil să le treci prin hotarele nesigure transcaucaziene, prin vămile rusești și cele gruzine, apoi prin dragele/ scumpile vămi „naționale”, armenesti care, fiți siguri, nu sunt cu nimic mai breze decât altele.

Prezența trupelor rusești în Armenia a fost prelungită până în anul 2044, crezându-se că vreo altă forță externă nu poate impune rezolvarea problemei Carabahului de Munte în condiții nefavorabile Erevanului. În dedesubtul alianței „provizorii” stau și presupunerile experților conform cărora rezervele de petrol ale Azerbaidjanului s-ar epuiza în decursul a 25-30 de ani, ceea ce, sub aspect economic, reduce considerabil șansele azerilor de a rezolva neînțelegerea pe cale armată. Sigur, relațiile „înghetate” armeano-azere le acutizează pe cele dintre SUA și Rusia ce țin să aibă influență în această regiune, unde pe un versant se află Turcia și Occidentul, inclusiv SUA, pe celălalt – Rusia și Iranul. Și dacă Azerbaidjanul conta că Erevanul, nefăcând față goanei înarmărilor, va ceda, realitate e că, susținută de ruși, Armenia pur și simplu nu se angajează într-o goană atât de costisitoare, chiar ruinătoare pentru o țară cu un buget modest.

Astfel că Armenia nu găsește de cuviință să se arate ostilă rușilor și nici că ar avea motive să o facă. Iar faptul că școlile rusești din Erevan au dispărut aproape în totalitate, de mai supraviețuiesc doar una sau, poate, două, nu se întâmplă dintr-o pornire antirusească. Nu. Pur și simplu, în Armenia aproape că nu mai sunt ruși și nici nu prea au ce face într-un mediu cu o limbă omniprezentă și statornică, cea armeană. În epoca post-sovietică, în Erevan, pretutindeni, limba „rusă” e deja cea... engleză! Nu se mai văd dublete în slavonă, ci doar în britanică/ americană... Prin intermediul limbii engleze Armenia se înțelege cu lumea, chiar cu o parte din reprezentanții diasporei sale (în special a tinerilor) numeroase care, în țări de peste mări și țări, nu au avut cum să crească și să învețe într-un mediu lingvistic național, ci doar în unul internațional, ce presupune obligatoriu engleza.